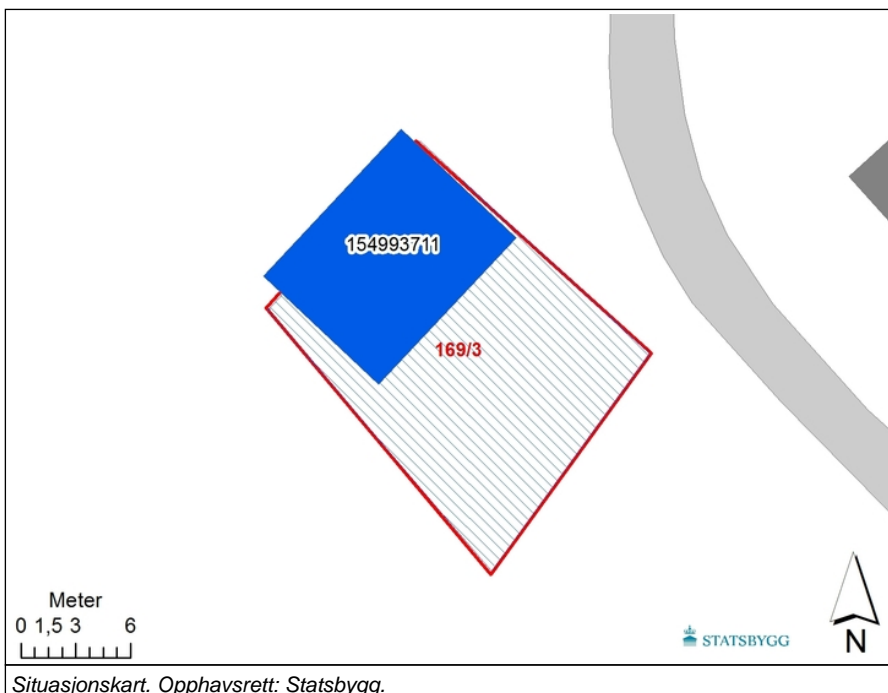

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Hedmark
Kommune:	437/Tynset
Opprinnelig funksjon:	Prestegård
Nåværende funksjon:	Museum
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	2

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
1309	BOLIG, BJØRGAN PRESTEGÅRD	1780 - 1783	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	154993711	169/3
9903514	Utomhus		Verneklasse 1, fredning	Utomhus		169/3

Vern kompleks

Formål:	Formålet med fredningen er å sikre Bjørgan prestegård som har stor personalhistorisk verdi som Bjørnsons fødested og barndomshjem. Formålet er også å sikre hus og hage med kulturhistorisk og arkitekturhistorisk verdi som en svært godt bevart prestebolig fra tiden 1800-1870. Fredningen skal sikre enkeltbygningene, bygningenes innbyrdes sammenheng, utomhus, samt kulturhistoriske verdier knyttet til anlegget som helhet.
Begrunnelse:	Bjørgan prestegård er dikteren Bjørnstjerne Bjørnsons (1832 - 1910) fødested og barndomshjem. I tillegg er våningshuset en godt bevart prestebolig fra tiden 1800-1870 og har sjeldent velbevarte overflater. Interiøret er fra slutten av 1700-tallet og begynnelsen av 1800-tallet og har stor kulturhistorisk verdi. Eiendommen som minnesmerke over Bjørnson ble gitt i gave til Staten og mottatt ved vedtak i Stortinget i 1919. Bjørgan prestegård er administrativt fredet.
Omfang:	Fredningen omfatter hovedbygningen og hagen.

Beskrivelse kulturmiljø

Eiendommen består av én bygning, presteboligen, i to etasjer og en tilhørende hage inngjerdet med stakittgjerde. Bygningen er Bjørnstjerne Bjørnsons fødested. Hagen har noe beplantning og en flaggstang. Gårdsanlegget ligger høyt og fritt, omkranset av dyrket mark og med utsikt ned mot dalen og elven Orkla.

Presteboligen er en tømmerbygning med utvendig bordkledning. Tomten er på 230 m² og ligger 674 m.o.h. øst for Rv 3 på Kvikne i Hedmark fylke.

Eiendomshistorikk

Bjørgan prestegård var tidligere et komplett gårdsanlegg med stor eiendom og flere bygninger. Eiendommen er senere delt opp og består nå av et våningshus med hage.

Bjørgan har vært nevnt som prestegård helt tilbake til førreformatorisk tid, men ble først i 1780 innkjøpt som fast prestegård for Kvikne.

Sokneprest Johan Joackim Kyhn var den første presten som bodde på Bjørgan. Han kom til et gårdsanlegg som var i dårlig forfatning og kjøpte våningshus og stabbur som han flyttet til Bjørgan. Han var prest i Kvikne i åra 1780 til 1783 og det antas at det var han som oppførte prestegården med bolig og flere gårdsbygninger. Det gamle våningshuset, antagelig fra slutten av 1600-tallet, var imidlertid i god stand og tjente som forpakterbolig så lenge Bjørgan var prestegård.

Våningshuset var prestegårdsbolig i 80 år og i løpet av den perioden var det i alt 13 prester som tjenestegjorde i Kvikne og bodde på Bjørgan. Sokneprest Peder Bjørnson tjenestegjorde som prest i Kvikne fra 1831 til 1837 før han tok med seg sin familie og flyttet til Romsdalen. Bjørnstjerne Bjørnson ble født på Bjørgan den 8. desember 1832.

I 1860 kjøpte Caspar Schärer prestegården og tok den i bruk som tradisjonell jordbruksseiendom. Den gamle forpakterboligen ble bygget om til nytt våningshus, mens selve presteboligen fra nå ble brukt som sidebygning. Av de opprinnelige gårdsbygningene er det i dag bare presteboligen og et stabbur på sørsida av presteboligen som er gjenværende, da fjøset brant ned i 1976 og det gamle våningshuset i 1999.

I 1918 ble det igangsatt pengeinnsamling i regi av Otto og Tilla Valstad med formål å kjøpe presteboligen med hage av daværende bruker Esten Schärer og gi den til den norske stat. Stortinget aksepterte gaven i 1919. Eiendommen ble tinglyst 21. januar 1977.

I forbindelse med 100-årsjubileet for Bjørnsons fødsel ble det reist tre flaggstenger innenfor hagegjerdet og en bauta litt sør for boligen på det som i dag er naboeiendommen. To av flaggstengene er senere fjernet.

Presteboligen ble statsmuseum i 1984 med egen post på statsbudsjettet. Fra 1988 til 2006 hadde De Sandvigske Samlinger det museumsfaglige og administrative ansvaret for Bjørgan, mens det siden 2006 har ligget under Nord-Østerdalsmuseet. Statsbygg har forvaltningsansvaret for bygningen.

Kilder:

Solveig Schärer; Bjørnstjerne Bjørnson og Kvikne.
Odd Erling Frengstad, Gunnar Gran og Solveig Schärer Frengstad; Kvikne kirke 350 år.
Fortidsminneforeningens årbok 1933, side 68.
St.meld. nr. 10, 1922 s. 7, 1932 s. 21.
NIKU-rapport 2008, Statsbyggs saksnr 200800926-3.

Verneverdige bygg

Byggnr: 1309
GAB nr: 154993711
Navn: BOLIG, BJØRGAN
PRESTEGÅRD
Oppført: 1780 - 1783

Byggnr: 9903514
GAB nr:
Navn: Utomhus
Oppført:

Prestegården sett fra syd med hagen i forgrunnen. Opphavsrett: Statsbygg.

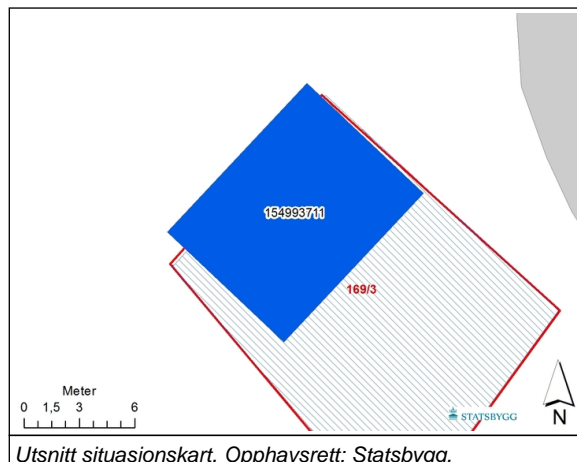
Utsikt mot dalen og gården Volla fra tunet på Bjørgan. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 1309 BOLIG, BJØRGAN PRESTEGÅRD

Kompleks 483 BJØRGAN PRESTEGÅRD

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG MIDT-NORGE
GAB nr:	154993711
Gnr/bnr:	169/3
Oppført:	1780 - 1783
Byggherre:	Sogneprest Johan Joachim Kyhn
Arkitekt:	Ukjent
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	
Regulering:	Uregulert: LNF-område, kommuneplanens arealdel 2002-2013.
Vernestatus:	Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Hovedbygningen er en to-etasjes laftet tømmerhus med torvtak, stående panel og inngangsdør ved det ene hjørne på gårdsfasaden. Interiørene er sjeldent godt bevart fra slutten av 1700- og begynnelsen av 1800-tallet, med delvis ådret og marmorerte vegger og gulv, leirpussede vegger og dekorative dører, vindusprofiler og -innramminger.

Bygningshistorikk

1700	1780	Bjørgan var et tradisjonelt gårdsanlegg med våningshus, fjøs, låve, treskelåve, eldhus, stabbur og smie. Hele gårdsanlegget var i meget dårlig stand ved overtakelsen. Etter at anlegget ble prestebolig, var det kun et våningshus fra slutten av 1600-tallet som sto igjen.
1780	1783	Sogneprest Kyhn bygger Bjørgan Prestegård med innkjøpte bygninger som ble flyttet til tunet, et gjenværende våningshus som ble brukt som forpakterbolig i den tiden Bjørgan ble brukt som prestebolig og nye hus. Det antas at deler av presteboligen er oppført av eldre tømmerkasse. Kyhn er prest i Kvikne i disse åra.
1783	1831	Følgende prester bor på Bjørgan og tjenestegjør i perioden 1783 til Peder Bjørnson kommer i 1831: 1783-1787 Sokneprest Andreas Weyer Schytte 1787-1791 Sokneprest Knut Wessel Brown 1792-1801 Sokneprest Morten Andreas Liegh 1801-1815 Sokneprest Strøm Grøtting 1815-1818 Sokneprest Peter Michael Lorentzen 1818-1822 Sokneprest Jacob Schieldrup Thurmann 1822-1827 Prost i Tønset Jørgen Andreas Hagerup 1827-1831 Sokneprest Nicolai Benjamin Food.
1831	1837	Sokneprest Peder Bjørnson tjenestegjør i Kvikne og bor på Bjørgan. Bjørnstjerne Bjørnson blir født 8. desember 1832.
1838	1860	Følgende prester bor på Bjørgan og tjenestegjør på Kvikne: 1838-1844 Sokneprest Nathan Surland Steen 1844-1851 Sokneprest Peder Lorentz de Ferry Smith 1852-1860 Sokneprest Kristian August Krefting.
1860	1918	Caspar Schärer kjøper Bjørgan prestegård. Han bygger fjøs og bygger om den gamle forvalterboligen til hovedbygning.
1918		Esten Schärer selger presteboligen med tilhørende have til "den Norske stad ved Otto og Tilla Valstad".
1919		Stortinget aksepterer gaven.
1920		Ny grue med pipe over tak bygges med sementmørtel som kopi av den gamle.
1932		Bauta av Bjørnstjerne Bjørnson reises på sørsida av presteboligen.
1976		Fjøset brenner ned.
1977		Eiendommen tinglyses, og fra 21. januar 1977 har Den norske stat grunnbokshjemmel til eiendommen med gnr. 169 bnr. 3
1982		Retekking av torvtak.
1982		Presteboligen åpnes som statsmuseum med egen post på statsbudsjettet.
1982		Kultur- og vitenskapsdept. overfører ansvaret for bygningen til Forbruker- og administrasjonsdept. og ber departementet om at Statens Bygge- og eiendomsdirektorat overtar forvaltningsansvaret
1984		Forbruker- og administrasjonsdepartementet inngår arbeidsavtale med Solveig Schärer Frengstad vedr tilsyn og omvisning.
1988		De Sandvigske Samlinger, Maihaugen får det museumsfaglige ansvaret for bygningen og hagen.
1989		Huset males utvendig med linoljemaling.
1999		Våningshuset som ble bygd på slutten av 1600-tallet og som sto rett øst for presteboligen brenner ned.
2006		Bjørgan prestegård overtatt av Nordøsterdalsmuseet.

BYGNING 1309 BOLIG, BJØRGAN PRESTEGÅRD

Kompleks 483 BJØRGAN PRESTEGÅRD

Vern

Formål:	Formålet med fredning er å sikre Bjørgan prestegård som har stor personalhistorisk verdi som Bjørnsons fødested og barndomshjem, og med kulturhistorisk og arkitekturhistorisk verdi som en godt bevart prestebolig fra tiden omkring 1800.
Begrunnelse:	<p>Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.</p> <p>Bjørgan er mest kjent som Bjørnstjerne Bjørnsons (1832 - 1910) fødested og barndomshjem. Han bodde på gården i fem år, noe som gir anlegget personalhistorisk verdi. Eiendommen som minnesmerke over Bjørnson ble gitt i gave til staten og mottatt ved vedtak i Stortinget i 1919. Bjørgan prestegård ble administrativt fredet i 1933.</p> <p>I tillegg er bygningen en godt bevart prestebolig fra tiden omkring 1800 og har stor verdi i form av sjeldent velbevarte overflater. Interiøret er fra slutten av 1700-tallet og begynnelsen av 1800-tallet, og viser delvis ådret og marmorerte vegger og gulv, leirpussede vegger og dekorative dører, vindusprofiler og -innramminger. Også planløsningen, ut- og innvendig fargesetting sammen med fasadenes helhet og detaljer underbygger bygningens kulturhistoriske verdier.</p>
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 1309 BOLIG, BJØRGAN PRESTEGÅRD

Kompleks 483 BJØRGAN PRESTEGÅRD

Interiør

Interiørnr: 103

Interiørnavn: Kammers

Beskrivelse: Et lite kammers innfor kjøkkenet tjente trolig som pikerom. Ei trapp fra dette rommet førte opp til bispesalen. Denne trappa er fjernet, men det er tydelige spor etter denne. Rommet er grønnmalt over brystning og hvitmalt under denne brystningen. Hvitmalt tak og ubehandlet tregulv.

Interiørnr: 102

Interiørnavn: Kjøkken

Beskrivelse: Kjøkkenet med originalt gulv, kledning og himling. Grua ble revet og gjenoppbygd på 1930-tallet som en kopi av den originale. Veggene er panelt med glattpanel og overmalt - ådring under brystning og marmorering over brystning. Gulvene er ubehandlet. Rommet er innredet med tradisjonelle bondemøbler. Over døra i kjøkkenet er navnet Kristen Storeng en del av dekoren. Det antas at han har utført det dekorative malearbeidet i boligen.

Interiørnr: 105

Interiørnavn: Kammers

Beskrivelse: Rommet er panelt med profilert vekselpanel og rot-toppskåret og overmalt, rødmalt over brystning og marmorering under brystningen. Malte gulvbord og himling. Rommet var opprinnelig Inger Elise og Peders Bjørnsons soverom.

Interiørnr: 203

Interiørnavn: Barneværelse

Beskrivelse: Rommet er panelt og grønnmalt over brystning og hvitmalt under. Himlingen er hvitmalt med limfarge.

Interiørnr: 101

Interiørnavn: Entre og trappegang

Beskrivelse: En to-fløyet utangsdør leder inn til entre og trappegang med skap under trappa. Synlige laftestokker i delevegg mot kjøkken og stue og i yttervegg mot syd og nord. Gavlvegg mot vest er panelt. Ved foten av trappa ledet en dør til en utedo som var bygd til huset. Denne ble fjernet da huset ble påbygd i begge etasjer, men døra til utedoen er bevart.

Interiørnr: 104

Interiørnavn: Stue

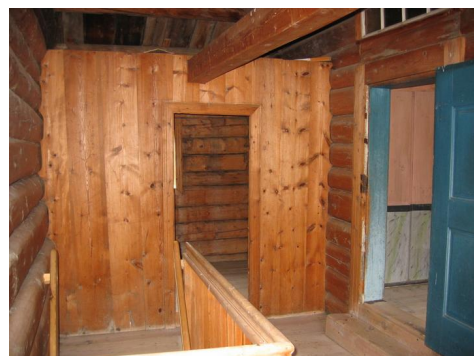
Beskrivelse: Dagligstue med leirrappede vegger malt med gulmaling over brystslista og marmorering under brystning. Himlingen er hvitmalt med limfarge og gulvet er ubehandlet. Leirrappingen er i dårlig forfatning og limfargen i himlingen har fuktskader.

Interiørnr: 201

Interiørnavn: Trappegang

Beskrivelse: Trappegangen i 2. etg avdelt med et lite klesloft i nordre del av rommet. Ubehandlede tømmervegger og åpent opp mot åser og taktro. Et lite vindu inn mot mørkloftet over himlingen i prestekontoret.

Interiørnr: 204

Interiørnavn: Prestekontor

Beskrivelse: Rommet er som stua i 1. etg leirrapet og rødmalt over brynsningslist og marmorert under denne. Taket er malt med hvit limfarge og gulvet er ubehandlet.

BYGNING 1309 BOLIG, BJØRGAN PRESTEGÅRD

Kompleks 483 BJØRGAN PRESTEGÅRD

Interiørnr: 205

Interiørnavn: Bispesalen

Beskrivelse: Bispesalen ligger innenfor prestekontoret. Veggene har leirrapping på nord-, øst- og sydvegger og panel på vestveggen mot prestekontoret og barneværelset. Veggene er gulmalt over brystning og gråmalt med strekdekor under brystning. Gulvet er brunmalt med strekdekor. Himlingen er hvitmalt.

Fasade mot tunet. Opphavsrett: Statsbygg.

Boligen sett fra syd-øst. Opphavsrett: Statsbygg.

Sett mot vestvegg. Opphavsrett: Statsbygg.

Trappegang sett fra inngangsdør. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 1309 BOLIG, BJØRGAN PRESTEGÅRD

Kompleks 483 BJØRGAN PRESTEGÅRD

Stue sett mot syd. Opphavsrett: Statsbygg.

Pikekammers. Opphavsrett: Statsbygg.

Kammers sett mot nord. Opphavsrett: Statsbygg.

Detalj fra vindu. Original utvendig belistning med tannsnitt under vannbrett. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 1309 BOLIG, BJØRGAN PRESTEGÅRD

Kompleks 483 BJØRGAN PRESTEGÅRD

Trappegang mot klesloft. Opphavsrett: Statsbygg.

Vindu i sørveggen med original utvendig belistning. Selve rammene er utskiftet i flere av fagene. Opphavsrett: Statsbygg.

Barneværelset sett mot nord. Opphavsrett: Statsbygg.

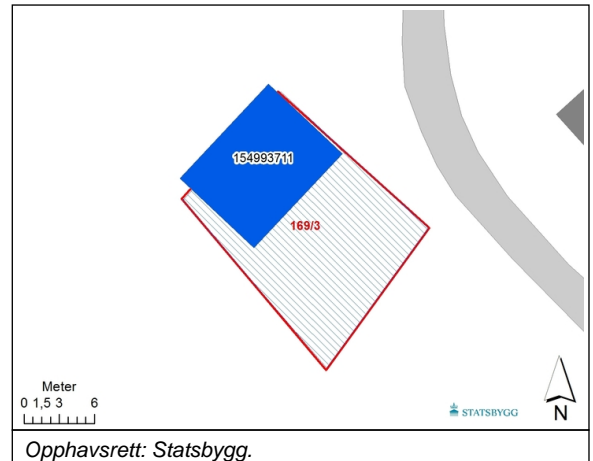
Innadslående tofløyet hoveddør leder inn til trappegang og til stue og kjøkken. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 9903514 Utomhus

Kompleks 483 BJØRGAN PRESTEGÅRD

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat: STATSBYGG MIDT-NORGE
GAB nr:
Gnr/bnr: 169/3
Oppført:
Byggherre:
Arkitekt:
Opprinnelig funksjon:
Nåværende funksjon:
Bygningsart:
Regulering: Uregulert: LNF-område, kommuneplanens arealdel 2002-2013.
Vernestatus:

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Eiendommen er på 230 m². Det er ukjent hva som var bakgrunnen for (den eksakte) fastsettelsen av eiendomsgrensen ved fradelingen i forbindelse med overdragelsen til staten i 1919.

Stortingsmelding nr. 10 1922 (side 7) angir følgende: "Eiendommen... består av den gamle prestebygning med tomt, hage, 3 flagstenger og 2 gamle bjørketrær plantet av Bjørnstjerne Bjørnsons far. "

Kun en av flaggstengene er bevart i dag (2016).

Det var altså en hage ved statens overtakelse. Tidspunktet eller perioden hagen ble etablert, i hvilken grad den har vært opparbeidet og hvilken utstrekning en hage har hatt er imidlertid ukjent.

Et eldre, udatert bilde som finnes i bygningen (gjengitt i NIKUs rapport fra 2008, Statsbyggs saksnr 200800926-3) viser en laftet fjøsbygning som ligger inntil sør-vestgavlen, som en litt smalere forlengelse av våningshuset. Inntil denne gavlveggen ses også et lite lokum (utedo). På bildet går et gjerde ut fra sør-østsiden av huset, omtrent slik dagens hagegjerde gjør.

Sammendrag bygningshistorie

Bjørgan prestegård var tidligere et komplett gårdsbruk med stor eiendom og flere bygninger. Eiendommen er senere delt opp, og i dag (2016) består eiendommen av et våningshus med hage.

Vern

Formål: Formålet med fredning av utomhus er å sikre hagen som rest av prestegårdsanlegget, og med eventuelle hagehistoriske spor.

Begrunnelse: Hagen er viktig del av anlegget og er inngjerdet med et hvitt stakittgjerde. Den omfatter det areal som fortsatt er i statlig eie. Bjørgan prestegård er dikteren Bjørnstjerne Bjørnsons (1832 - 1910) fødested og barndomshjem. Bjørgan prestegård ble administrativt fredet i 1933.

Omfang: Fredningen omfatter utomhusanleggets arealer, terreng, strukturer som hage, hovedelementer som stier, dekker, belegg, vegetasjon og annen grønnstruktur samt konstruksjoner som gjerder, porter med detaljer, materialbruk og overflater.

Fredningens avgrensning er markert med blå skravur på kart.

Vernekategori: Verneklasse 1, fredning

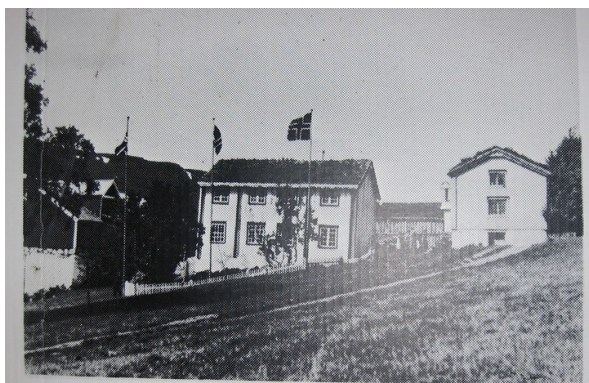
Hagen er gjerdet inn. Gjerdet følger omtrent eiendomsgrensen.
Opphavsrett: Statsbygg.

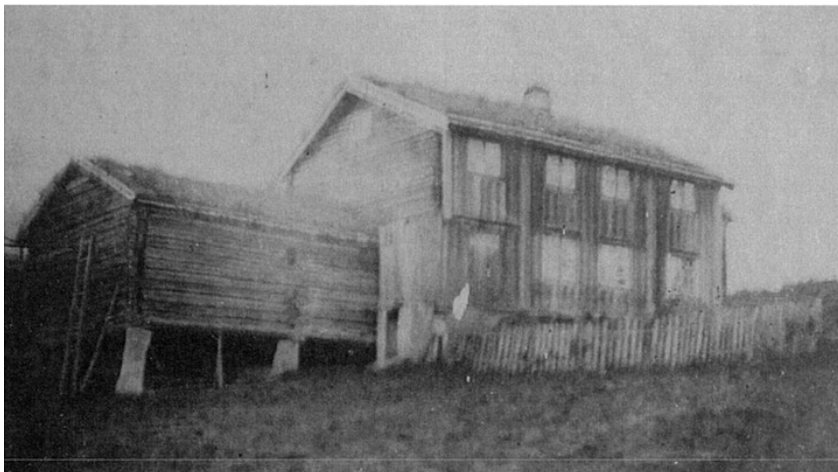
Veien til høyre går gjennom det som tidligere var et komplett gårdstun.
Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 9903514 Utomhus

Kompleks 483 BJØRGAN PRESTEGÅRD

Bjørnstjerne Bjørnson var født i Kvikne i Østerdalen der faren var prest.
Foreldrene var Peder Bjørnson og Elise Nordraak.

Detalj av utstillingsplansje på stedet. Opphavsrett: Statsbygg. Detalj av foto som henger i bygningen. Udatert. Opphavsrett: Statsbygg.